

ПрАТ «ВНЗ «МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА
з дисципліни
„ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА”
(для бакалаврів)

Київ – 2018

Підготовлено к.е.н., професором МКА Новальською Н.І.

Затверджено на засіданні кафедри економіки та управління підприємством (протокол №2 від 20.09.2018 р.)

Схвалено Вченою радою Навчально-наукового Інституту менеджменту, економіки та фінансів (протокол №9 від 22.10.2018р.)

Навчальна програма дисципліни “Організаційна поведінка”. — К.: МАУП, 2018. – 18 с.

Навчальна програма містить пояснювальну записку, тематичний план, зміст дисципліни “Організаційна поведінка”, вказівки до виконання контрольної роботи, завдання для контрольних робіт, питання для самоконтролю, а також список рекомендованої літератури.

© Міжрегіональна Академія управління персоналом

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Як відомо, ефективне управління в сучасних умовах тісно пов'язане із взаємодією багатьох людей, що зумовлює необхідність планування та координації їхньої спільної діяльності. Таким чином, менеджери стикаються з проблемою впливу індивідів, груп, організаційних систем на ефективність та результати роботи. На перший погляд цей вплив має випадковий характер, і керівники не рідко покладаються на інтуїтивне усвідомлення вчинків своїх підлеглих.

Мета вивчення дисципліни «Організаційна поведінка» полягає у виробленні навичок вивчення індивідуально-психологічних характеристик особистості, її мотивації та ставлення до різних складових трудового процесу, вертикальних і горизонтальних комунікацій та міжособистісних стосунків, тенденцій організаційного розвитку та реакцій на зміни, що відбуваються. Це дає змогу ідентифікувати, зрозуміти й спрогнозувати людську поведінку в конкретних ситуаціях та формувати організаційну культуру.

Завданням навчальної дисципліни є оволодіння студентами професійними знаннями і навичками, необхідними для раціональної організації праці, важливими чинниками чого є урахування індивідуальних та групових реакцій на структурні, кадрові і виробничі зміни, вдосконалення оточуючого середовища, розробка ефективної стратегії розвитку підприємства (організації), формування політики оптимальної мобілізації ресурсів.

Вивчення дисципліни «Організаційна поведінка» передбачає тісні зв'язки з іншими навчальними курсами: «Менеджмент», «Організаційна культура», «Психологія» та ін.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
з дисципліни
“ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА”

<i>№</i>	<i>Назва змістового модулю і теми</i>
Змістовий модуль I. Сутність та особливості організаційної поведінки	
1	Концептуальні основи організаційної поведінки.
2	Людина в системі організаційної поведінки.
3	Виконання та оцінка роботи індивіда.
4	Мотивація поведінки працівника в організації.
5	Організація роботи індивіда.
Змістовий модуль II. Управління організаційною поведінкою	
6	Формування груп та команди в організаціях.
7	Управління груповими процесами.
8	Поведінковий аспект прийняття управлінських рішень.
9	Управління конфліктами та стресами в організації.
10	Влада і лідерство.
11	Організаційна культура.

ПРОГРАМНИЙ МАТЕРІАЛ
вивчення дисципліни
«ОРГАНІЗАЦІЙНА ПОВЕДІНКА»

Змістовий модуль I. Сутність та особливості організаційної поведінки

Тема 1. Концептуальні основи організаційної поведінки

Організаційної поведінки як галузь соціальних наук. Організаційна поведінка – детермінанти успіху менеджменту. Складові частини прикладної поведінки науки. Внесок соціальних наук в дисципліну «Організаційна поведінка».

Сутність поняття «поведінка» Предмет організаційної поведінки. Об'єкти аналізу «організаційної поведінки».

Модель МакКінсі «7-S». Визначення поведінки за К.Левіном. Фактори, які впливають на формування загальної поведінки.

Література: [1, 2, 5, 9-12, 16, 34, 37]

Тема 2. Людина в системі організаційної поведінки

Базові позиції управління поведінкою людей в організації. Індивідуальний рівень моделі організаційної поведінки. Індивідуальні цінності, які впливають на поведінку індивіда в організації. Поширене ставлення індивіда в організації.

Особливість та детермінанти її поведінки. Структура особистості. Темперамент, характер, спрямованість особистості.

Індивідуальні характеристики особистості, що впливають на поведінку людини в організації.

Поведінка людини в організації. Характерні риси особистості, пов'язані з її поведінкою в організації: інтерналізм, екстерналізм, авторитаризм, Маківеалізм, орієнтація на досягнення, схильність до ринку.

Сучасні теорії розвитку особистості. Теорії розвитку особистості, психоаналітичні теорії, теорія розвитку пізнання, теорія навчання, теорія морального розвитку, теорія зрілості, мікросоціологічні теорії, теорія поля, теорія само узгодженості.

Закони поведінки індивіда: загальні закони поведінки, біопсихічні закони поведінки, закони інерційності людських систем, закони зв'язку з навколишнім середовищем, соціально-психологічні закони.

Література: [1, 2, 5, 9-12, 16, 17, 34, 36-37, 39, 42]

Тема 3. Виконання та оцінка роботи індивіда

Факторна модель індивідуального виконання роботи (за Стюартом, 1986 р.).

Самоменеджмент та його основні функції.

Складові процесу оцінки виконання роботи: критерії та показники оцінки, суб'єкти оцінки, методи оцінки. Основні чинники, що впливають на оцінку виконання роботи. Діюча модель виконання (Дж. Чалікофф).

Література: [1, 2, 5, 9-12, 16, 26, 34, 37]

Тема 4. Мотивація поведінки працівника в організації

Мотивація як процес спонукання індивіда чи групи людей. Мотиви та потреби людини. Процес мотивації в системі організаційної поведінки.

Мотиваційне поле. Разові настанови щодо мотивації виконання роботи.

Змістовні теорії мотивації: теорія потреб А.Маслоу, двочинникова теорія Ф. Герцберга, теорія «Х» та «У» Д.МакГрегора, теорія Д. Мак-Клелланда, теорія К.Алдерфера.

Процесні теорії мотивації. Теорія очікування В.Врума. Теорія справедливості Дж. Адамса, теорія Портера-Лоулера. Теорія результативної валентності Дж. Аткинсона.

Теорія біхевіоризму. Основні категорії біхевіоризму. Теорія «поведінки людини» К. Арджиріса. Теорія «Z» В. Оучі.

Регулятори мотивації та основні мотиватори організаційної поведінки. Мотиваційні засоби менеджера. Види винагород. Методи соціального впливу та морального стимулювання.

Процес навчання в системі організаційної поведінки.

Література: [3-8, 12-15, 21, 22, 28, 30-33, 36]

Тема 5. Організація роботи індивіда

Цілі та напрямки організації роботи індивіда у процесі виконавчої діяльності. Основні стратегії проектування праці індивіда. Чинники, які впливають на вибір стратегії проектування праці виконавця.

Управління за цілями як чинник формування організаційної поведінки працівника.

Планування особистого розвитку та кар'єри в організації. Професійна та ділова кар'єра. Характеристика основних етапів кар'єри (за Д.Гібсоном).

Література: [1, 2, 5, 9-12, 16, 27, 34, 37, 40, 41]

Модуль II. Управління організаційною поведінкою

Тема 6. Формування груп та команди в організаціях

Групи і команди в організації. Умови та критерії груп. Причини об'єднання людей у групи та команди. Компоненти ефективної роботи груп.

Типи груп і команд: функціональна група, неформальна група і цільова група. Ознаки колективу. Чинники, що зумовлюють появу неформальних груп. Основні відмінності формальних та неформальних груп.

Чинники, що впливають на ефективність роботи групи. Групові норми. Модель «потенційної віддачі». Організаційний фактор. Статус та ролі членів групи. Види групових ролей: цільові, підтримуючі, негативні ролі.

Література: [1-3, 5, 6, 9-12, 14, 16, 19, 32, 34, 37]

Тема 7. Управління груповими процесами

Згуртованість груп. Типи згуртованості. Формування групового мислення. Модель групової поведінки Д.Хоманса. Дії менеджера щодо підвищення або зниження групової згуртованості.

Стадії становлення та розвитку колективу: формування притирання, нормалізації, повної інтеграції. Автономна робоча група (самокерована команда). Гуртки якості.

Література: [1, 2, 5, 9-12, 16, 19, 25, 26, 34, 37, 40, 41]

Тема 8. Поведінковий аспект прийняття управлінських рішень

Сутність управлінських рішень. Умови прийняття управлінських рішень: ухвалення рішення в умовах визначеності, в умовах ризику, в умовах невизначеності.

Етапи раціонального ухвалення управлінського рішення.

Групове ухвалення рішення в організаціях. Недоліки групових рішень. Адміністративна модель ухвалення рішення.

Роль інформації в прийнятті рішень. Вимоги до інформації. Джерела інформації. Комунікативний процес в управлінні. Методи вдосконалення міжособистісних комунікацій.

Література: [1-7, 14, 15, 21, 22, 27, 30, 36]

Тема 9. Управління конфліктами та стресами в організації

Сутність поняття «конфлікт». Види конфліктів. Причини конфліктів. Стадії конфліктів.

Дії менеджера щодо попередження та вирішення конфлікту. Методи розв'язку конфліктів.

Стресові ситуації та їх вплив на організаційну поведінку.

Література: [3, 4, 6, 7, 14-18, 20-24, 29, 30, 31, 32, 39, 41]

Тема 10. Влада і лідерство

Основи керівництва: вплив, лідерство, влада.

Влада в управлінні. База і баланс влади. Види влади. Джерела влади керівника.

Природа лідерства. Теорії лідерства. Теорія харизматичного підходу. Теорія поведінкового підходу. Теорія ситуаційного підходу.

Література: [3, 4, 6, 7, 14, 19, 22, 39]

Тема 11. Організаційна культура

Сутність організаційної культури. Види організаційних культур. Елементи та стадії формування організаційної культури.

Організаційна культура в сфері комунікацій. Культура і методика проведення ділових переговорів, виробничих нарад. Ділове листування.

Методика визначення особистісних якостей співробітника: анкетування, тестування тощо. Духовна культура та моральні якості керівника.

Етика і соціальна відповідальність в організації.

Література: [1, 2, 5, 9-12, 16, 32, 34, 36, 37]

ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ КОНТРОЛЬНОЇ РОБОТИ

Виконання контрольної роботи студентами заочної форми навчання є складовою навчального процесу та активною формою самостійної роботи студентів.

Мета контрольної роботи – поглибити та розширити спектр знань в галузі організаційної поведінки на основі визначення та аналізу його проблемних аспектів, а також сформувати вміння самостійно працювати з навчальною літературою, законодавчими актами і статистичними матеріалами, та з матеріалами власних досліджень в організаціях.

Варіант контрольної роботи студент вибирає за першою літерою свого прізвища (див. табл.)

Перша літера прізвища студента	Номер варіанту контрольної роботи
А, Б, В	1
Г, Д, Е, Є	2
Ж, З, І	3
Й, К, Л	4
М, Н, О	5
П, Р, С	6
Т, У, Ф	7
Х, Ц, Ч	8
Ш, Щ	9
Ю, Я	10

ВАРІАНТИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ

Варіант 1

1. Індивідуальні цінності, які впливають на поведінку індивіда в організації.
2. Методи соціального впливу та морального стимулювання.
3. Які, на Ваш погляд, навички, виходячи з класифікації Г. Мінцберга, більш всього необхідні менеджеру? Відповідь обґрунтуйте.

Варіант 2

1. Модель МакКінсі «7-S».

2. Планування особистого розвитку та кар'єри в організації.
3. Які складові організації роботи найбільше впливають на поведінку виконавців в сучасних ринкових умовах? Проілюструйте свою відповідь прикладами з вашої організації.

Варіант 3

1. Структура особистості. Темперамент, характер, спрямованість особистості.
2. Групи і команди в організації.
3. Чи може поведінка окремої людини впливати на розвиток організації? Проаналізуйте механізм такого впливу на конкретному прикладі.

Варіант 4

1. Сучасні теорії розвитку особистості.
2. Процес навчання в системі організаційної поведінки.
3. Якими знаннями і навичками повинен володіти менеджер, щоб запобігти перекрученню інформації в процесі комунікації?

Варіант 5

1. Самоменеджмент та його основні функції.
2. Основні відмінності формальних та неформальних груп.
3. Чи мають знати виконавці, які фінансові винагороди отримують їхні колеги за результати роботи? Який вплив ця інформація справляє на поведінку?

Варіант 6

1. Мотиви та потреби людини.
2. Культура і методика проведення ділових переговорів, виробничих нарад.

3. Наведіть приклади конкретних ситуацій ефективного використання менеджером таких стилів поведінки в конфлікті, як компроміс, конкуренція, пристосування.

Варіант 7

1. Змістовні теорії мотивації.
2. Види групових ролей: цільові, підтримуючі, негативні ролі.
3. В яких ситуаціях керівник залежить від підлеглих? Наведіть приклади.

Варіант 8

1. Процесуальні теорії мотивації.
2. Стадії становлення та розвитку колективу.
3. Які фактори і яким чином визначають поведінку людей? Наведіть приклади.

Варіант 9

1. Теорія біхевіоризму. Основні категорії біхевіоризму.
2. Групове ухвалення рішення в організаціях.
3. В яких, на ваш погляд, ситуаціях згідно із ситуаційною теорією лідерства Ф. Фідлера повинна бути орієнтація на задачу, а в яких на персонал?

Варіант 10

1. Мотиваційні засоби менеджера.
2. Дії менеджера щодо попередження та вирішення конфлікту.
3. Які дії може вжити менеджер, щоб підвищити або послабити групову згуртованість? Наведіть приклади.

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Сутність поняття «поведінка» Предмет організаційної поведінки. Об'єкти аналізу «організаційної поведінки».
2. Модель МакКінсі «7-S».
3. Визначення поведінки за К.Левіном.
4. Темперамент, характер, спрямованість особистості.
5. Індивідуальні характеристики особистості, що впливають на поведінку людини в організації.
6. Сучасні теорії розвитку особистості.
7. Закони поведінки індивіда.
8. Самоменеджмент та його основні функції.
9. Складові процесу оцінки виконання роботи.
10. Діюча модель виконання (Дж. Чалікофф).
11. Процес мотивації в системі організаційної поведінки.
12. Мотиваційне поле.
13. Теорія потреб А.Маслоу.
14. Двочинникова теорія Ф. Герцберга.
15. Теорія очікування В.Врума.
16. Теорія справедливості Дж. Адамса.
17. Теорія результативної валентності Дж. Аткинсона.
18. Основні категорії біхевіоризму.
19. Теорія «поведінки людини» К. Арджиріса.
20. Теорія «Z» В. Оучі.
21. Мотиваційні засоби менеджера.
22. Види винагород.
23. Методи соціального впливу та морального стимулювання.
24. Процес навчання в системі організаційної поведінки.
25. Управління за цілями як чинник формування організаційної поведінки працівника.

26. Планування особистого розвитку та кар'єри в організації.
27. Групи і команди в організації.
28. Причини об'єднання людей у групи та команди.
29. Типи груп і команд: функціональна група, неформальна група і цільова група.
30. Чинники, що зумовлюють появу неформальних груп.
31. Основні відмінності формальних та неформальних груп.
32. Чинники, що впливають на ефективність роботи групи.
33. Види групових ролей: цільові, підтримуючі, негативні ролі.
34. Згуртованість груп. Типи згуртованості.
35. Модель групової поведінки Д.Хоманса.
36. Дії менеджера щодо підвищення або зниження групової згуртованості.
37. Стадії становлення та розвитку колективу: формування притирання, нормалізації, повної інтеграції.
38. Гуртки якості.
39. Умови прийняття управлінських рішень.
40. Етапи раціонального ухвалення управлінського рішення.
41. Групове ухвалення рішення в організаціях.
42. Вимоги до інформації.
43. Комунікативний процес в управлінні.
44. Методи вдосконалення міжособистісних комунікацій.
45. Види конфліктів.
46. Причини конфліктів.
47. Стадії конфліктів.
48. Дії менеджера щодо попередження та вирішення конфлікту.
49. Методи розв'язку конфліктів.
50. Стресові ситуації та їх вплив на організаційну поведінку.
51. Основи керівництва: вплив, лідерство, влада.
52. Джерела влади керівника.
53. Теорії лідерства.

54. Види організаційних культур.
55. Елементи та стадії формування організаційної культури.
56. Культура і методика проведення ділових переговорів, виробничих нарад.
57. Ділове листування.
58. Методика визначення особистісних якостей співробітника: анкетування, тестування тощо.
59. Духовна культура та моральні якості керівника.
60. Етика і соціальна відповідальність в організації.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

ОСНОВНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Дудар Т. Г., Волошин Р. В., Дудар В. Т. Менеджмент: навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2013. - 336 с.
2. Красовский Ю. Д. Организационное поведение: Учеб. пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ, 2001. — 472 с.
3. Менеджмент : навч. посіб. / [Заг. ред. Мошека Г. Є.]. - вид. 2-ге, доп., перероб. - К. : Ліра-К, 2016. - 550 с.
4. Менеджмент і адміністрування : в 2 ч. Ч. 2 : Менеджмент / [За ред. О. В. Баєвої, Н.І. Новальської]. - К. : Персонал, 2015. - 326 с.
5. Менеджмент: навч. посіб./ [За ред. С. І. Михайлова]. - 2-ге вид., випр. та доп. - К.: ЦУЛ, 2012. - 536 с.
6. Менеджмент: Підруч./ [Мостенська Т. Л., Новак В. О., Луцький М. Г. та ін.]. - 2-ге вид. - К.: Кондор, 2012. - 758 с.
7. Менеджмент: теорія та практика : навч. посіб. / [Кузнецова Т. О., Янковська Л. А., Савіна Н. Б. та ін.]. - Л. : Магнолія 2006, 2017. - 293 с.
8. Новак В. О., Мостенська Т. Л., Ільєнко О. В. Організаційна поведінка: Підруч. - К.: Кондор, 2013. - 498 с.
9. Організаційна поведінка/ Гелрігел Д.,Слокум-молодший Дж.В., Вудмен Р.В., Бренінг Н.С. - Пер. з англ. - К.: Основи, 2001. - 726 с.
10. Основи менеджменту. Теорія і практика : навч. посіб. / [За заг. ред. Мошека Г. Є.]. - К. : Ліра-К, 2017. - 528 с.
11. Осовська Г.В., Осовський О. А. Менеджмент: підручн. - Вид. 4-те, перероб. і доп. - К.: Кондор, 2015. - 563с.
12. Новак В. О., Мостенська Т. Л., Ільєнко О. В. Організаційна поведінка: Підруч. - К.: Кондор, 2013. - 498 с.

ДОДАТКОВА ЛІТЕРАТУРА:

13. Management. Cases = Менеджмент. Ситуаційні справи : книга / [Відпов.

- за випуск Мостенська Т. Л., Ралко О. С.]. - К. : Нац. ун-т харч. технологій, 2016. - 430 с.
14. Балабанова Л. В., Савельєва К. В. Конфліктологія: навч. посіб. - К.: ВД "Професіонал", 2009. - 280 с.
 15. Брич В. Я., Корман М. М. Психологія управління: Навч. посіб. - К.: Кондор, 2013. - 384 с.
 16. Ващенко І. В., Кляп М. І. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. - К.: Знання, 2013. - 407 с.
 17. Веснин В.Р. Основы менеджмента: учебник/ [Веснин В. Р.]. - М.: Проспект, 2010. - 320 с.
 18. Власова А.М., Савчук Л.М., Савінова В.Б. Організаційна поведінка: Навч. посібник. - К.: КНЕУ, 1998. - 96 с.
 19. Діденко В. М. Менеджмент: підруч./ Діденко В. М. - К.: Кондор, 2008. - 584 с.
 20. Дуткевич Т.В. Конфліктологія з основами психології управління: Навч. посіб. - К.: ЦНЛ, 2005. - 456 с.
 21. Конфліктологія: навч. посіб./ [За ред. Гребенькова Г. В.]. - Л.: Магнолія 2006, 2011. - 229 с.
 22. Кузьмін О. Є., Гладун Т. М. Менеджмент: 1001 тест: збірник тестових завдань. - Л.: Львівська політехніка, 2012. - 284 с.
 23. Кулініч І. О. Психологія управління: навч. посіб/ Кулініч І. О. - К.: Знання, 2008. - 292 с.
 24. Ладонько, Л. С. Менеджмент : навч. посіб. / Л. С. Ладонько, О. В. Михайловська, Н. В. Філіпова. - К. : Кондор, 2015. - 268 с.
 25. Менеджмент малих та середніх підприємств : навч. посіб. / Є. Ю. Сахно, С. І. Пономаренко, М. С. Дорош. - К. : Кондор, 2016. - 342 с.
 26. Менеджмент: навч. посіб./ [Мошек Г. Є., Поканевич Ю. В., Соломко А. С. та ін.]. - К.: Кондор, 2009. - 392 с.
 27. Менеджмент: підручник/ [Федоренко В.Г., Іткін О.Ф., Анін В.І. та ін]; за наук. ред. проф. В.Г. Федоренка. - К.: Алерта, 2008. - 652 с.

28. Ньюстром Дж. В., Дэвис К. Организационное поведение / пер. с англ. — СПб., 2000. – 448 с.
29. Орбан-Лембрик Л.Е. Психологія управління: навч. посіб./ [Орбан-Лембрик Л. Е.]. - 2-ге вид, доп. - К.: Академвидав, 2010. - 544 с.
30. Прищак М.Д., Лесько О.Й. Психологія управління в організації: Навч. посіб. - 2-е вид., перероб. і доп. - Вінниця: ВНТУ, 2016. - 150 с.
31. Резник С.Д., Игошина И.А., Кухарев К.М. Управление персоналом: Учебное пособие. - М.: Инфра-М, 2006.
32. Рудьєв В. А., Гуткевич С. О. Менеджмент: Навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2011. - 312 с.
33. Скібіцька Л. І. Конфліктологія: Навч. посіб. - К.: ЦНЛ, 2007. - 384 с.
34. Тимохова, Г. Б. Менеджмент : навч. посіб. / Г. Б. Тимохова, Т. А. Білокінь. - К. : Кондор, 2017. - 344 с.
35. Тихомирова Є. Б., Постолювський С. Р. Конфліктологія та теорія переговорів [Текст]: підруч. - 2-ге вид., випр. - Суми: ВТД "Університетська книга, 2008. - 240 с.
36. Федоренко В. Г. Менеджмент: підруч. - 3-тє вид., перероб. і доп. - К.: Алерта, 2015. - 492 с.
37. Ходаківський Є.І., Богоявленська Ю.В., Грабар Т.П. Психологія управління: навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2008. - 608 с.
38. Ходаківський Є.І., Богоявленська Ю.В., Грабар Т.П. Психологія управління: підруч. - 4-те вид., перероб. та доп. - К.: ЦУЛ, 2015. - 488 с.
39. Шеметов П. В., Чередникова Л. Е., Петухова С. В. Менеджмент: управление организационными системами: учеб. пособ. - 3-е изд., стереотип. - М.: Омега-Л, 2009. - 407 с.
40. Шморгун Л. Г. Менеджмент організацій: навч. посіб./ [Шморгун Л. Г.]. - К.: Знання, 2010. - 452 с.
41. Яхно Т. П., Куревіна І. О. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посіб. - К.: ЦУЛ, 2017. - 168 с.